

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

T R S T - 24. maja 1989 - Leto XLI. - Štev. 9. - Petnajstdnevnik - Quindicinale - Abbon. postale - Gruppo II/70 - 700 lir

Kaj več kot vladna kriza!

Tednik Espresso je priobčil odgovore tajnika KPI Achilleja Occhetta na vprašanja domačih in tujih časnikarjev.

Na kongresu ste predlagali tudi reformo volilnega sistema. Nekoč ste se ji upirali...

Da, naš najznačilnejši prelom zadeva odnos do institucionalnih reform, posebej še do volilne reforme. Naše stališče je naklonjeno spremembi stroge proporcionalnosti in odpravi preferenčnega glasu, enega od virov političnega podkupovanja. Toda volilno vprašanje je treba uskladiti s celotno institucionalno preureditvijo. Naš predlog se glasi: otrešimo se zgolj propagandnih stališč. Socialisti so mnenja, da je mogoče vprašanje rešiti z uvedbo predsedniškega sistema. Že na kongresu sem dejal, da takega predloga ne zavračam kot protidemokratskega, če je resno mišljen in pomeni le eno plat celovitega preoblikovanja sistema. Če torej predlog resno obravnavamo, sem mnenja, da ga je najtežje izpeljati, kajti preiti bi morali na ameriški stem uteži in protiuteži ter korenito spremeniti republiško ustavo. Ena sama poteza, uvedba neposrednih predsedniških volitev, ne zadostuje; propasti utegne zgradba v celoti. Mimo propagandnih stališč je tehničnih rešitev nič koliko: od francoskega, do ameriškega ali nemškega sistema. Tudi siceršnjih ne manjka in še kakšnega je mogoče domisliti. V vsakem primeru pa odpravimo predloge, ki strežejo le koristim te ali one stranke. Lotimo se vsebine začeti pri osnovnem vprašanju, kako omogočiti državljanom, da med volilno tekmo čim stvarneje izbirajo med možnimi vladami in programi.

Kaj boste predlagali, če pride po evropskih volitvah do vladne krize?

Namesto razpusta parlamentarnih domov — tako bom dejal — naj se uvede obdobje, ki naj do konca zakonodajne dobe obrodi nov volilni zakon in nastavek najnujnejših osnovnih vprašanj tako imenovanega «reformatorskega zdravljenja». Le tako bomo na prihodnjih političnih volitvah lahko preizkusi-

li, ob novih pravilih, prehod od golih večinskih obrazcev k programskim alternativam.

Ali bi predsedstvo vlade v rokah laičnega politika lahko v tem primeru odigralo pozitivno vlogo?

Preden se lotimo vprašanja vladnega predsedstva, naj povem, da bi politična sila, ki se ima za dinamičnega povezovalca, lahko odigrala vlogo vlačilca, ki utegne politično ladjo izvleči iz zdajšnje zavoženosti v novo obzorje alternativ. Če si bo katera od laičnih sil znala oprtati tako vlogo, ji bo kajpak mogoče zaupati dane odgovornosti.

Maurice Duverger, francoski strokovnjak za ustavno pravo in kandidat na listi KPI za evropski parlament, je izjavil: «Nisem nikoli bil, nisem in ne bom komunist. Sprejel sem kandidaturo na listi KPI, ker KPI ni več komunistična partija». Kako ocenjujete tako izjavo?

Kandidatura Duvergera je emblematičnega pomena, saj dokazuje, da si je mogoče prizadevati za evrolevico kot

novo politično obzorje, ki ukinja dogmatično dremanje ne le komunistične, temveč tudi socialdemokratske tradicije. Med njegovimi stališči je najpomembnejši institucionalni in politični načrt za Evropo; skladen je z našim ter s tistim, ki ga gojijo francoski socialisti ter druge sile evropske levice.

Kako pa ocenjujete njegovo trditev, da KPI ni več komunistična partija?

Duvergera bi morali vprašati, kakšno podobo si je ustvaril o komunistični partiji. Obstajajo stranke, ki se proglašajo za komunistične in stojijo na stališčih, ki so povsem drugačna od naših, zato trdim, da komunističnega gibanja ni več. Obstajajo napredne komunistične stranke, ki so naklonjene prenovitvenim naporom Gorbačovovega eksperimenta, pa tudi komunistične stranke, ki se jim postavljajo po robu. V taki pokrajini je KPI nekaj povsem novega, redko in nenavadno «bitje», ki je v svoji zgodovini naletelo na edinstveno osebnost v zgodovini evropske misli, Antonia Gramscija, in je danes povsem pripravljeno, da s potrebnimi prelomi in odkloni stopi na nova tla evrolevice.

Z zborovanja, ki ga je oklicala KPI proti krivičnemu samoprispevku v zdravstvu.

Rekli ste ravnokar, da ni mogoče več govoriti o komunističnem gibanju. Kakšen smisel ima potemtakem vztrajanje pri imenu italijanske komunistične partije?

Ko bi napake dane zgodovinske dobe obešali na ime, bi v resnici morali zamenjati tako komunistični kot socialistični vzdevek. Ni šala. Mislim namreč, da prizadevanja za nov projekt ni mogoče izpričati z golo spremembo imena; vprašanje je veliko globlje. Ne pristajamo pa na to, da nam od zunaj vsiljujejo spremembo imena, tudi zato ne, ker je to ime milijonom Italijanov pomenilo simbol velikih bitk za demokracijo in svobodo. Hkrati pa pribijam, da na vprašanje ne zremo s predsodki verske narave: zastavljamo si ga politično. Če bo v italijanskem političnem obzorju prišlo do premikov in bo lahko zaživele nova politična tvorba, bo vprašanje spremembe imena mogoče obravnavati na kar se da miren in neposvečen način.

V intervjuju za Rinascito ste izjavil, da se KPI in SPD lotevata skupnih vprašanj z zelo podobnimi pojmovnimi prijemi. Katere so poteze, ki jih delite s SPD ali pa z angleškimi laburisti?

Nov napor skuša odgovoriti na krizo levičarskih idej iz preteklih let. Od nekritičnega pristajanja na industrializem prehajamo k problematičnemu pojmovanju razvoja, v katerem vse bolj prevladujejo vprašanja kakovosti rasti, razmerja med delom in tehnologijo, med proizvodnjo in okoljem, med žensko drugačnostjo in občo ureditvijo družbe.

Dejali ste, da pričakujete od evropskih volitev spodbudnih znamenj. Za kaj se potegujete?

Predmet potegovanja je v prvi vrsti evropskega pomena. Če zaupamo v Evropo, moramo zmago ali poraz v volilni bitki meriti s celinskim merilom: zmaga bo pomenila skupno napredovanje levih sil, poraz pa napredovanje konservativnih sil v Evropi. Seveda pa si ne prikrivamo, da bodo zlasti še v Ita-

liji skušale vladne politične sile izkoristiti volilno preizkušnjo za prerazporeditev sil v pretstrankarskem zavezništvu.

Vnema KPI zoper davčno politiko ter samoprispevek v zdravstvu: ne vidite nevarnosti, da se v javnosti uveljavi v teh tednih vtis, da je KPI zgolj stranka protesta?

Predvsem je prav, da protestiramo na strani tistih, ki upravičeno protestirajo. Ne pristajam pa na oznako protestne stranke, ki se pridružuje kakršnemukoli, najsibo še tako protislovnemu protestu, da bi si le prigrabila nekaj glasov. Resna opozicijska stranka, ki vodi opozicijo, zato da se pripravlja na poznejše vladanje, se za protest odloča v mejah tistih skladnosti, ki jih je pripravljena sama spoštovati v trenutku, ko prevzame vladno vlogo. Tako smo ravnali tudi v teh mesecih, tudi ob obsežnih vprašanjih davčne ter zdravstvene politike: v tej zvezi smo vložili vrsto reformnih predlogov in zakonskih osnutkov.

Utegnejo evropske volitve kaj spremeniti v Italiji?

Odisvno bo od volilnih izidov, teh pa ne morem prerokovati. Če bodo statični in se bo vse odigralo v razmerju sil med KD in PSI, pač ne bo sprememb. Če pa pride do preloma v trendu, do okrepitve vseh sil, ki se dosledno potegujejo za alternativo, utegne to spodbuditi PSI k večji pozornosti do take možnosti.

Mar PSI ustreza podobi nove možne levece? Dahrendorf na primer trdi, da so jo italijanski socialisti ubrali po neotatcherjanskih sledih.

Menim, da ni mogoče PSI enostransko označiti. V tej stranki je več stališč, pa čeprav ne prihajajo na žalost vselej odkrito do izraza. Sam bi Dahrendorfovo oceno takole pretolmačil: PSI je doletelo, da vlada Italiji v svojevrstnih razmerah. Ko se je odločil za prednost večinski aritmetiki, se je drugače od ne-

katerih drugih socialističnih strank v Evropi, ki so jih ravno neoliberalistične sile potisnile v opozicijo, znašel pred nalogo, da prekrvari skozi neoliberalistično obdobje. Izkoristil je tako možnost, da izpriča potrebo po modernizaciji v zavezništvu s silami, ki sicer dosledneje pristajajo na neoliberalistično smer. To obdobje pa se zdaj nagiba k zatonu.

Ali je mogoče še vedno imeti PSI za levičarsko stranko?

Vprašanje je izzivalno, vendar naj odgovorim, da so nekatere poteze v skladu z levičarsko politiko, druge pa ne. Sploh pa ugotavljam, da vlada neka dialektika med sedanostjo, ki sili PSI k zmernim, celo konservativnim stališčem, kot sta kritika splošne stavke, ki so jo sindikati oklicali zoper samoprispevek v zdravstvu, ali pa zasnova bitke proti mamilom, ki sloni prej na preganjanju povpraševanja kot pa trgovanja in razpečevanja, ter drugimi stališči v obzorju, ki je odprto do levičarske problematike.

Ali je še mogoče govoriti o skupnem domu levece?

V današnjih razmerah moramo vedeti, da v Italiji ni pogojev za izgradnjo skupnega doma. Pred našim kongresom je zavladal trenutek velike, po enotnosti stremeče odprtosti, ki so jo napajali tudi naši obiski v tujini, toda v PSI je prišlo do rezkega odklona. Na tako zavrnitev odvrčam: ne postavljajmo se z visoko donečimi sporočili, da bi jih potem preklicevali. Nima smisla govoriti o skupnem domu, nato pa se braniti, češ, nisi mi všeč, ne želim s teboj živeti, zamenjaj ime. Če želiš zgraditi skupen dom, moraš prej skozi krajšo ali daljšo dobo zaroke. Zato skušajmo ohladiti razmere in se vprašati po točkah, na katere je mogoče opreti enotnost na levi. Po mojem mnenju kaže začeti pri evrolevici. Pri tem pa odgovorim na očitek PSI, češ, z vsemi evropskimi socialisti soglašate prej kot z italijanskimi, z vprašanjem: kako to, da nam v pogovorih z Mauroyem, z Voglom ali s tajnikom katalonske socialistične stranke vsi priznavajo nova stališča, ne priznava pa nam jih, edini v Evropi, Craxi?

Bodice iz domačega robidovja

«Zeleni» so zadnje čase prava moda, čeprav ni rečeno, da «zeleno» potem tudi zares ostane zeleno, tudi po volitvah. Imamo primer prav v Trstu, kjer so «zeleni» želi uspeh na pokrajinskih volitvah, nato pa se je njihov predstavnik prelevil v socialdemokrata, da bi prišel do odborniškega stolčka. Tudi drugod po Italiji ni nič boljše. Zato priporočamo vsem, ki so občutljivi za usodo okolja, naj raje prodrejo liste in kandidature, ki so skrb za prirodu povezali s skrbjo za počutje človeka in skupnosti.

Z zborovanja, ki ga je oklicala KPI proti krivičnemu samoprispevku v zdravstvu.

Nerojena spaka

Nerojena spaka, pa se zaradi nje domala vsi derejo. Tako bi lahko označili «Maccanicov osnutek» nekakšne zaščite Slovencev, ki ga ministrski svet še ni odobril in torej uradno sploh ne obstaja. Zanj bi nihče ne vedel, če bi ga prvaki ene izmed vladnih strank ne razdeljevali na levo in desno ter končno dosegli, da ga je nekdo objavil.

Kljub objavi, pa Maccanicovega osnutka še ni, ker ga še niso formalno vložili parlamentu. Morda ga tudi nikoli ne bodo, ker je že spet služil samo kot «ballon d'essai», da so se politične in kulturne sile o njem opredelile. V kolikor so nekatere stranke to izkoristile tudi za volilno kampanjo (beri: lov na nacionalistične glasove), bodo pač morali tudi volilci teh strank to upoštevati. Vsekakor velja, da je tudi ta spaka predstavljal pomemben izpit za posamezne stranke in ljudi, saj se večina ni opredeljevala do vsebine osnutka, pač pa je zavzemala stališče ob splošnem vprašanju, ali imajo Slovenci sploh pravico do zaščite in enakopravnosti, ali pa ne.

SOCIALISTI: zamudili so priložnost, da v duhu že pokojnega Lorisa Fortune v samem ministrskem svetu poskušajo izboljšati osnutek, ki je nesprijemljiv tudi za slovensko komponento PSI, kot je pravilno poudaril na videmskem deželnem kongresu stranke Bogo Samša. Nasprotno, dokumentu deželnega kongresa, ki je poudarjal politiko globalne zaščite, je Craxijev vrh odgovoril z dogovorom o skupnem boju proti dvojezičnosti, ki je temelj za vidno kandidaturu Giulia Camberja na evropskih volitvah. Dejansko ni mogoče govoriti o «tržaškem» flirtu bez odobravanja strankinega vrha. Še več, saj kaže, da je bila vsebina dogovora formulirana v Rimu in ne v Trstu.

DEMOKRISTJANI: kot običajno je stranka Poncija Pilata zaigrala na vse karte. V Trstu se je potuhnila in ustvarjala videz, da bi bila pripravljena na posredovanje in manjše spremembe Maccanicovega osnutka, za katerega pa trdi, da je dobra in uravnovešena rešitev. Dejansko pa KD stimulira tudi ofenzivo z desnice, ki naj bi Slovence prepričala, da morajo sprejeti ponujeno godljo, sicer bo čez nekaj let še hujše. Tako smo bili priča naravnost nezaslišanim tonom fašistoidnega značaja v Benečiji, kjer je 500 aktivistov KD začelo groziti stranki z izstopom, če bo sprejet zaščitni zakon tudi za beneške Slovence. Da KD pri ustrahovanju manjšine ne izbira sredstev, dokazuje tudi sklep vladne večine v Palači Chigi (baje prav na predlog predstavnika KD), da se iz zakona za mejna področja črta člen o podelitvi 24 milijard lir mejnima manjšinama — slovenski v Italiji in italijanski v Jugo-

slaviji. Hinavska utemeljitev je bila, da bomo itak v kratkem dobili nov zaščitni zakon in da je torej ta člen nepotreben. Seveda ni tako: zakon za mejna področja je bil tik pred odobritvijo in ga je poslanska zbornica že odobrila. Vedno smo mislili, da gre v tem primeru za sanacijo preteklih problemov naših kulturnih ustanov, kar je bila prav posledica pomanjkanja zaščite. KD se je svoj čas s to interpretacijo strinjala, sedaj pa je v tipično mafijemskem stilu začela izsiljevanje tudi z denarjem in usodo naših kulturnih ustanov.

Vsem vladnim strankam, vendar ima tudi tu KD večjo težo, pa gre pripisati sodno prijavo trčmuskega župnika Boža Zuanelle, ker je vodil procesijo in v slovenščini klical «kuge, lakote in vojске reši nas, o Gospod».

REPUBLIKANCI so hoteli tudi tokrat biti «prvi», najbrž zato, ker se boje, da bi jim med šovinisti kdo očital republikansko pripadnost ministra Maccanica. Tako so deželni delegati v Riminju izsilili dokument, ki formalno podpira Maccanicov osnutek, obenem pa poudarja nesprijemljivost dvojezičnosti «v tržaški in goriški občini». To je, seveda, novo restriktivno tolmačenje tega osnutka, sorodno in konkurenčno misovskemu.

V **GORICI** je vzdušje nekoliko boljše, saj so pred kratkim prav na pobudo KPI osvojili zahtevo o pravici do uporabe furlanščine in slovenščine v pokrajinskem svetu. Proti Slovincem so se oglasili običajni nacionalistični krogi, s katerimi je zabevska tudi socialna demokracija.

V **TRSTU** je demokrščanski župan Richetti moral še enkrat pokazati svoj pravi obraz, pa je celo šel k Maccanicu poudarjat «italijanstvo» mesta v pristni Bartolijevi tradiciji. Pač pa kažejo zanimanje in razumevanje za manjšino nekateri katoliški krogi. Na srečanju italijanskih izobražencev, ki ga je priredila KPI, je bivši glavni urednik «Piccola» Luciano Ceschia kot katoličan poudaril svojo podporo zahtevam slovenske manjšine in izjavil, da bi se v primeru vsiljenega preštevanja sam izjavil za Slovence in pozval svoje somišljenike, naj storijo isto.

Toliko o pojavih zadnjih dni. Medtem ko je parlament miroval zaradi strankarskih kongresov, grozi vladna kriza. V teh pogojih se lahko tudi zgodi, da ministrski svet sploh ne bo sklepal o zaščiti Slovencev. Tedaj bi morali v pristojnem parlamentarnem organu — ožjem odboru komisije za ustavna vprašanja senata — čimprej obnoviti razpravo o obstoječih osnutkih, kajti nikjer ni rečeno, da parlament ne sme sklepati, če tega ne zmore vlada. Prav nasprot-

no, parlament ima po ustavi določeno avtonomijo in je celo dolžan uresničevati ustavna določila in izrecna priporočila ustavnega sodišča.

Kaj pa mi? Minilo je pet let od množične manifestacije na Travniku. Pet let utvar, čakanja, nesmiselne pasivnosti. Ostrina reakcij vladnih strank in nacionalistične desnice priča o tem, da smo vsaj zamudili priložnost ustvarjanja nekoliko ugodnejšega vzdušja.

Res ni tu prostor, da bi iskali odgovora na vprašanje, kdo je kriv za zamujenih pet let. Sedaj mora biti vsakomur jasno, da je «fronta» pri italijanskem javnem mnenju, pri zadržanju večine do nas. Papeško pismo nam je dalo močno podporo prav pri katoličanih in sprožilo protislovje znotraj same KD. Naloga Slovencev je sedaj velika, odgovorna, raznolika. Italijansko demokratično javno mnenje moramo pritegniti v skupni boj za enakopravnost in sožitje. Zato moramo ustvariti čim ugodnejše pogoje za popolno informiranost ljudi o tem, kaj zares zahtevamo in kakšne so ugodnosti, ki jih zaščita manjšine nudi vsem, tudi večinskemu narodu. Potrebno je, da enotno nastopimo pri oblasteh in strankah, da bodo v manjšini spoznale subjekt (ne pa objekt nizkotnih manipulacij, kot se ponekod dogaja), s katerim je treba iskati potrebne sporazume. V uveljavljanju manjšine kot subjekta pa ni vnaprejšnjih formul, niti maziljenec. Potrebna je dobra volja in velika mera strpnosti, pa tudi zavesti, da nosi vsak izmed nas težko odgovornost pred rodovi, ki še pridejo za nami. ti nam bodo z zgodovinsko odmaknjenostjo sodili in res tragično bi bilo, če bi tedaj ugotovili, da smo zdržali v boju celih 40 let, nato pa odpovedali v poslednji bitki.

Stojan Spetič

* * *

Pred nekaj leti je bilo v Dolini Aoste srečanje, posvečeno javnim občilom. Med predstavniki naše dežele sta bila tudi dva Slovencev, za bocensko pokrajino pa je prišel dr. Alfons Benedikter, ki je sedaj nosilec nekakšne «manjšinske» liste za evropske volitve. Med njimi se je razvelj pogovor, v katerem ni manjkalo tudi polemičnih pripomb in kritik. Benedikter je tedaj pripomnil: «Vi Slovenci pa ste zelo bojevit. Jaz vas dobro poznam, saj sem se vojskoval v Sloveniji».

Ni treba ugibati, kakšno uniformo je nosil. Kandidat «manjšinske liste» Boris Pahor je to uniformo gledal skozi bodečo žico koncentracijskega taborišča.

Kje so torej meje «manjšinske» solidarnosti? črt

Glede lokacije sinhrotrona

Vztrajati pri argumentih

Shod pred deželno skupščino proti namestitvi sinhrotrona pri Bazovici.

Stranke, ki sestavljajo deželno vlado, so v deželnem svetu z dodatnimi glasovi LpT in MSI izglasovale arhiviranje peticije, ki je zahtevala, naj se sinhrotron ne zgradi na področju T8 pri Bazovici. Ko se je tisto jutro v deželnem svetu začela toliko pričakovana razprava ob uspešni manifestaciji na trgu Oberdan, je še kdo upal, da bodo znotraj večinskih strank morda vendarle nekateri zavzeli stališče v prid lokaciji AR1; zaključno glasovanje pa je ta upanja razočaralo. Za AR1 smo ostali vedno isti in ti smo številčno v manjšini. Taka je pač ta pluralistična strankarska demokracija: če tisti, ki ima večinske številke, ne pokaže prave občutljivosti za probleme manjšine, to manjšino enostavno pregazi, tudi ko ta postavlja resnična vprašanja demokracije! Lahko bi rekli, da kar demokraciji v brk!

Tako si sedaj, po zaključku razprave in glasovanju v deželnem svetu postavljamo vprašanje: smo povsem poraženi? Je za nas vprašanje zaključeno?

Mnenja smo, da je prav razprava dokazala, da ne smemo odnehati z izpostavljanjem argumentov, ki so vodili našo bitko doslej, kot ne smemo odnehati z mobilizacijo, ki je tokrat dosegla svoj višek v dostojanstveni, uspešni množični manifestaciji pred deželno palačo.

Kljub vsem prizadevanjem nam res doslej ni uspelo prepričati širših plasti tržaškega prebivalstva, da je izbira T8 zgrešena in škodljiva za naravno kraško okolje in kmečko gospodarstvo ter da je to slednji udarec za ravnovesje slovenske narodnostne skupnosti.

Te resnice pa ne morejo več skrivati voditelji vladnih strank in javni upravitelji. To resnico so danes prisiljeni priznati demokristjani, socialisti in drugi njihovi zavezniki, in to je prišlo do izraza v razpravi v deželnem svetu. Tudi oni so priznali, da je teritorij bistvene važnosti za vso slovensko narodnostno skupnost, a se kljub temu (hote in/ali nehote?) še vedno zatekajo k tehnični argumentaciji, češ da «je pač Bazovica edina tehnično možna rešitev, sicer sinhrotron izgubimo...». Čez verbalno priznanje, da je to udarec za Slovence, pa vendar ne grejo! Ponujajo nekaj materialnih posegov v prid Krasu, ki bi pa morali biti vsekakor stvar normalne demokratične administracije, napovedujejo drugačno bolj demokratično pozornost do tega teritorija in njegovih problemov tudi s posebnimi ukrepi za gospodarske pobude, napovedujejo konferenco o teritoriju, ki bi jo pa morali organizirati že zdavnaj, nekateri predlagajo v specifičnem na primer ureditev spominskega parka žrtvam nacifašizma na Opčinah z načrtom, ki pa predstavlja umik od naših pravičnih zahtev...

In ob tem se seveda izogibajo bistva vprašanje, ki zadeva konkreten odnos do Slovencev in naših odprtih problemov. Tako jim gre na primer prav Maccanicov «delovni osnutek» zakona za globalno zaščito naše manjšine, ki je pa s tisto vsebino nesprijemljiv, ker ne rešuje stvari; nobenega konkretnega odgovora ne dajo na številne zahteve, ki zadevajo Slovence oz. graditev sožitja in jih vsebuje resolucija, ki jo je naša svetovalska skupina predstavila novem-

bra lani v Deželnem svetu z ozirom na vse razlastitve, ki jih je naša manjšina doživela v vsej povojni dobi. Predsednik Biasutti pa nasprotno zahteva, da mi sprejmemo bazoviško rešitev in da se bo šele takrat začel z nami konkretnije pogovarjati. To se nekako ujema z «vabilom», ki ga večkrat slišimo, naj ne bi mi postavljali prevelikih zahtev tudi glede splošnih vprašanj naše zaščite. Naj se torej sami odpovemo temu, kar nam pripada?! Da je tako stališče za nas nesprijemljivo, ni potrebno posebej poudarjati!

Naša naloga je, da vztrajamo z našimi pravičnimi in pravičnimi zahtevami, da nadaljujemo s seznanjanjem prebivalstva in z mobilizacijo naše manjšine ter italijanskih demokratov, ki so razočarani nad politiko, kakršno vodijo stranke, ki upravljajo in vladajo danes v Trstu, v Deželi in v Rimu. Od te politike smo imeli namreč doslej preveč škode tako Slovenci kot tržaška realnost nasploh. Zato moramo izbrati drugačno politiko za drugačne rezultate!

Miloš Budin

Bodice iz domačega robidovja

Za Slovence v zamejstvu je kandidatura posl. Camberja tako vznemirljiva, da je ni mogel nihče skriti, kot se sicer skriva sramoto.

Najbrž vest sama ne potrebuje komentarja. Približno tak razgovor pa smo ujeli v gostilni na Goriškem:

«Veš, da nisem verjel svojim očem? Jaz sem mislil, da so tiste packarije z meloni delali samo v Trstu, sedaj pa brem, da se je s Camberjem zmenil ves PSI ...»

«Tudi naš, goriški?»

«Vsi, ti pravim. In so se zmenili, da bodo proti dvojezičnosti ...»

«Ti, ma kaj je res, da je ta Camber prav črn, kakor tisti najhujši?»

«Črn je, črn. Pa ne kot tista policistka, ki je na listi komunistov. Ona se bori proti rasizmu, zastopiš razliko?»

«Kako ne. Camber ima črno dušo, ona Dacia pa samo črno kožo. Meni je tako simpatična, da bi volil zanjo, če ne bi bilo Spacala».

«Kaj je Spacal postal komunist na stara leta?»

«Ne, on je bil vse življenje socialist. In prav zato je šel h komunistom, saj ne more biti na listi skupaj s Camberjem, se ti ne zdi?»

Jeziki, kulture, tradicije: bogastvo goriške pokrajine

Za preživetje narodnostne skupnosti je nevedmno odločilnega pomena njena možnost, da se izraža v materinem jeziku vsepovsod, še zlasti pa v odnosu državljanov z institucijami. Katerikoli ukrep, ki te potrebe ne upošteva, obide zahteve slovenske manjšine, a ne samo to: s tem jo obsoja na molk in izginotje.

Da bi na ustrezen način odgovorila na zakonite zahteve slovenske skupnosti, je svetovalska skupina KPI še v začetku svojega mandata predložila dnevni red, v katerem je zavzemala pokrajinski odbor, da pokrajinskemu svetu predloži v odobritev spremembe njegovega notranjega pravilnika. Ta pravilnik naj bi dopolnil z naslednjim členom: «Slovensko govoreči pokrajinski svetovalci lahko pri izpolnjevanju svojih funkcij uporabljajo svoj materin jezik v ustni in pisni obliki. Pokrajinska uprava omogoča uresničevanje te pravice s tem, da se opremlja z ustreznimi sredstvi».

Razprava, do katere je prišlo 30. marca, je bila zelo burna: bogata diskusija, v katero so posegli predvsem komunisti in zeleni, je pripeljala do razcepitve v okviru večine. Socialdemokratski odbornik, ki je spoznal, da se s komunističnim predlogom odpirajo tudi možnosti za zaščito furlanskega jezika, se je pridružil pobudi. S pobudo so se seveda strinjali in zanjo glasovali tudi zasto-

pniki Slovenske skupnosti in zeleni. Samo dvoumno zadržanje PSI, ki se je pri glasovanju raje vzdrževala, je onemogočilo, da bi se v pokrajinskem svetu, okoli skupnih vrednot demokracije in družbenega napredka oblikovalo novo zavezništvo. Predlog za spremembo pravilnika je bil sprejet z veliko večino, kljub nasprotovanju s strani KD in MSI.

Kljub velikemu zadovoljstvu zaradi doseženega rezultata pa moramo ponovno ugotoviti, da se je KD navkljub običajnim volilnim obljubam v zvezi z zaščito manjšine v tem trenutku, ko bi bilo le-te treba uresničiti v praksi, raje izolirala oziroma zagovarjala stališča, pri katerih je poleg nje vztrajal samo še MSI. Zato je dnevni red, ki ga je predložila komunistična svetovalska skupina, še toliko pomembnejši: v njem je namreč zajet duh tistega zakona za zaščito, ki ga KD vztrajno zavrača. Prepričani smo, da predstavlja uresničevanje ustave in prenašanje duha njenih določil v zakon o slovenski manjšini v Italiji uresničevanje temeljnih državljan-skih pravic, hkrati pa prispeva k bogatenju obeh tu živčih narodnosti, saj odpira možnosti za poln razvoj vseh kulturnih in družbenih sil, ki že od nekdaj oblikujejo podobo teh krajev.

Aleksandra Devetak

Mladi o Evropi: dejavno, brez retorike

Kratek čas nas še loči od evropskih volitev postopoma pa se s tronov strankinih vodstev razvija volta evropska retorika. Naša stranka se takega praznega propagandizma mora z vsemi močmi izogibati. Naslednja evropska zakonodaja bo igrala veliko vlogo pri podpiranju ali zaustavljanju ekonomskega in predvsem kulturnega razvoja narodnih odnosov. Zveza komunistične mladine namerava zato nasloniti svojo volilno kampanjo ravno na teme mednarodnega sodelovanja, predvsem med mladinskimi organizacijami, brez propagandizma, z vzpostavitvijo novih vezi in razvojem močnejšega sodelovanja. V ta namen nameravamo izpeljati v našem mestu mladinski miting, ki bi presegal državne meje in meje sodelovanja samo z organizacijami, ki delujejo v SR Sloveniji. 7. in 8. junija se bodo na sedežu naše federacije srečali predstavniki mladih socialistov Jugoslavije in Avstrije, mladih demokratov (tako se na novo imenujejo mladi komunisti) Madžarske in mladih komunistov Italije. Na srečanju bodo sodelovali državni voditelji, med katerimi državni tajniki ali predsedniki štiri-organizacionij.

Prepričani smo v važnost medsebojnega soočanja med naprednimi mladinskimi silami dežel Alpe Jadran, prepričani smo, da se bo iz te pobude razvil nov val sodelovanj in skupnih pobud.

Tomaž Ban

Deželni tajnik KPI tov. Viezzi z evrokandidati KPI iz Furlanije-Juljske krajine: evropski poslanec Giorgio Rossetti, slikar Lojze Spacal, zvezdoslovka Margherita Hack, časnikar Luciano Ceschia, policistka Dacia Valent.

Tudi v Sloveniji deluje zdaj Združenje za jugoslovansko demokratično pobudo

V Ljubljani so pred nekaj tedni ustanovili odsek Združenja za jugoslovansko demokratično pobudo v SR Sloveniji. Gre za prvo nestransko politično organizacijo, ki se ne omejuje na republiško merilo ali celo narodnostno obeležje. Na javnem srečanju v Domu španskih borcev so med drugimi nastopili Miha Kovač, Predrag Matvejevič, Rastko Močnik, Nebojša Popov, Lev Kreft in Jože Vogrinc. Prispevka slednjih dveh nazorno in zaokroženo pričata o izhodiščih in ciljnih Združenja za jugoslovansko demokratično pobudo, zato se je uredništvo Dela odločilo, da ju z njunim privojenjem priobči v celoti.

Kakor je v teh časih pobuda za postavitev Jugoslavije na demokratične temelje nujna, pa bo imela odmev le, če ne bo konkretna le glede demokracije, marveč tudi glede jugoslovanstva. To, da vsi skupaj živimo v Jugoslaviji, ne pa eni v Avstriji, drugi na Madžarskem in tretji v Turčiji ali pa eni v samostojni Sloveniji, drugi v Srbiji in tretji v Bolgariji, nikakor ni samoumevno in ne more biti izhodišče za demokracijo v Jugoslaviji. Abstraktnega in za pripadnike vsakega jugoslovanskega naroda ali narodnosti enakega jugoslovanstva kratko malo ni, ga ni bilo in ga ne bo. «Interes za Jugoslavijo» — se pravi, razlogi, zakaj se komu v konkretni zgodovinski situaciji zdi smiselno, vredno, potrebno živeti v Jugoslaviji — je pri pripadnikih različnih narodov in narodnosti različen, ker so tudi njihovi položaji različni. Ti interesi so različni, a so vsi legitimni. Upoštevanje, poznavanje in priznavanje te različnosti je prvi pogoj za miselno in dejansko postavitev Jugoslavije na demokratične temelje. Da bi ponazoril različnost «interesov za Jugoslavijo», sem izbral prikaz vsakomur dostopnih podatkov iz popisa prebivalstva SFRJ leta 1981. Ker bi se po možnosti rad izognil vsaj najbolj grobem nerazumevanju, naj prej poudarim: zgled je zbran zaradi jasnosti, kot vsaka ponarozitev pa marsikaj (kar bi drugače bilo nujno upoštevati) odmisli.

Kajpak vem, da noben Jugoslovčan ni «samo» pripadnik naroda in državljani svoje republike in še bolj tuja mi je misel, da je nacionalnost izvir prvih in poslednjih posameznikovih pravic in dolžnosti; vem pa tudi, da je Jugoslavija nastala zato, da bi bila skupnost svobodnih narodov (in nacionalna svoboda je po mojem v teh krajih tista individualna pravica, ki je bila ljudem največkrat odvzeta, to pa je bilo zmeraj povezano z dušenjem mnogih drugih temeljnih človeških pravic in državljanskih svobod). Termini, «matičnost», «večin-

skost» in še kateri so v tem prikazu tehnični termini in ne temeljijo na nikakršnih vrednostnih špekulacijah o samobitnosti ali državotvornosti.

Levi stolpec na tabeli kaže, koliko je Slovencev v SR Sloveniji, Albancev v AP Kosovo itn., desni stolpec pa, kolikšen delež od vseh Slovencev (Albancev...), ki živijo v SFRJ, živi v Sloveniji (na Kosovu...). Drugi stolpec torej ne zajema celotnega števila pripadnikov naroda(-nosti). npr. Makedoncev v Grčiji in Bolgariji, Albancev v Albaniji itn. Od štetja leta 1981 do 1989 se je zvečal delež pripadnikov «matičnega» naroda na Kosovu in v Vojvodini, zmanjšal pa v Makedoniji.

Podatki kažejo, da je delež «matičnega» prebivalstva v posameznih republikah (pokrajinah) bistveno različen. Najbolj homogena je Slovenija in za njo ožja Srbija (tu blizu je zdaj že Kosovo), drugod je ta delež tri četrtine prebivalstva (Hrvatska), dve tretjini (Črna gora, Makedonija, Srbija v celoti), dobra polovica (Srbi v Vojvodini) in manj ko dve petini (Muslimani v BiH). Razen v Sloveniji in ožji Srbiji je povsod pomemben delež manjšin, ki imajo svoje «matische» v drugih jugoslovanskih republikah (Srbov in Hrvatov v BiH; Muslimanov, Srbov in Albancev v Črni gori, Srbov na Hrvatskem; Albancev v Makedoniji; Srbov in Črnogorcev na Kosovu, Hrvatov in Črnogorcev v Vojvodini itn.)

Desni stolpec nam kaže, koliko so pripadniki katerega izmed narodov skoncentrirani v lastni republiki (pokrajini). Tudi tu so poleg Makedoncev izjema Slovenci, saj oboji živijo skoraj izključno na ozemlju «matične» republike (oboji imajo številčno močne in slabo zavarovane manjšine zunaj SFRJ). Hkrati pa živi zunaj širše Srbije več Srbov, kot je vseh Slovencev, zunaj Hrvatske več Hrvatov, kot je vseh Črnogorcev, in zunaj Kosova, a v Jugoslaviji, skoraj toliko Albancev, kot je

Črnogorcev (a je vseeno več Albancev v Albaniji kot v Jugoslaviji).

Podatki jasno kažejo, da nacionalni interes jugoslovanskih narodov (razen Makedoncev in Slovencev) sega na področje drugih republik (prvi vseh razen pri Muslimanih in Črnogorcih, zlasti seveda pri Albancih, pa tudi prek meja SFRJ). Hkrati pa je «matična» republika (pokrajina) povsod razen v Sloveniji domovina vsaj še enega jugoslovanskega naroda, ki ima «svojo državo» v kateri drugi jugoslovanski republiki (pokrajini).

SFRJ je praviloma torej v resnici garant ozemeljske celovitosti republik onkraj republiških meja in garant nacionalne svobode onkraj meja «matične» republike. Svoje narode in države povezuje zato, da jih brani enega pred drugim in vse nasproti vsem. Od tod strah pred «separatizmom» — Slovenci zaradi svojega netipičnega položaja v SFRJ radi prezrejo zapletenost Jugoslavije in ta strah pripišejo «unitarizmu». Po drugi plati pa je dejstvo, ki ga praviloma prezrejo drugod v SFRJ, da Slovenija in Slovenci kratko malo niso v enakem položaju. Makedonsko odstopanje od modela je prikrito s tem, da v Grčiji in Bolgariji ne priznavajo niti obstoja makedonske nacije, kaj šele makedonske manjšine pri njih, delež Albancev v Makedoniji pa se veča; Makedoncem je SFRJ neposredni garant nacionalnega obstoja, ne le državnosti. Interes Slovencev do Jugoslavije pa je kvalitativno drugačen od interesa večine jugoslovanskih narodov: v drugih republikah ni slovenske manjšine, ki bi jo morala varovati Jugoslavija, v Sloveniji ni manjšin drugih jugoslovanskih narodov. Slovenija od drugih republik meji le na Hrvatsko, zato njen izstop iz zveze ne bi spremenil ozemeljskih povezav med drugimi deli Jugoslavije.

Politični odnosi Slovenije z Italijo, Avstrijo in Madžarsko so vedno boljši, gospodarski stiki zmeraj tesnejši. Interes Slovenije do Jugoslavije je predvsem interes večje varnosti, če je le Sloveniji v

Odstotek pripadnikov «matičnega» naroda(-nosti) v prebivalstvu «matične» republike (pokrajine)

Odstotek pripadnikov «večinskega» naroda(-nosti) v posamezni rep. (pokr.) od števila pripadnikov tega naroda na ozemlju SFRJ

BiH (Muslimani)	39,5%	81,5%
Črna gora	68,5%	69,29
Hrvatska	75,1%	78,2%
Makedonija	67,0%	95,6%
Slovenija	90,5%	97,6%
ožja Srbija	85,4%	59,8%
Kosovo (Albanci)	77,4%	70,8%
Vojvodina (Srbi)	53,9%	13,6%
SRBIJA	66,2%	75,9%

Jugoslaviji zagotovljena državna suverenosti in Slovencem nacionalna enakopravnosti — prav to dvojje pa je z ravnanjem v zadnjem času in z izpeljanimi, zlasti pa z obetajočimi se ustavnimi spremembami v hudi nevarnosti. Ni vse Jugoslavija, kar se baha z imenom Jugoslavije: država, kjer ne razlikujejo več ljudstva od nacije in poznajo le še ein Volk, se spreminja v ječo narodov, kamor Slovenci ne bodo šli prostovoljno.

Slovenski interes za Jugoslavijo ni nič manj in nič bolj legitimen od drugačnega srbskega, bosanskega, makedonskega ali albanskega interesa. Slovenci velikokrat podcenjujejo zapletenost jugoslovanstva, ker ga merijo po svojem kopitu (problematiko srbskega in hrvaškega jezika si, denimo, poenostavljeno predstavljajo kot vprašanje republiških

pristojnosti, ki se po slovenskem zgladu skoraj prekrivajo z nacionalnimi mejami: na Hrvaškem naj se po tej predstavi govori hrvaško, v Bosni bosansko — in na Kosovu srbsko, bi morala reči taka logika, če bi bila dosledna; iz strahu pred «jugoslovanskim» zatiranjem slovensčine nekateri ne priznavajo jugoslovanstva nacionalnosti, kar je v večnacionalnem in večverskem okolju popoln nesmisel in nekaj podobnega, kot če ne bi priznavali muslimanske nacionalnosti iz bojazni pred islamskim fundamentalizmom). Hkrati pa drugod v Jugoslaviji prepogosto menijo, da bi Slovenija in Slovenci morali svoje jugoslovanstvo posebej izkazovati s ponavljanjem nekakšnih zarotitvenih obrazcev in z nekakšnimi žrtvami v splošni blagor — ko da niso Slovenci dovolj Jugoslovani

kratko malo s tem, da ravnajo suvereno, da so, skratka, Slovenci?

Ob koncu bi veljalo opozoriti, da bi bilo mogoče (in potrebno!) pokazati na posebnosti vsakega jugoslovanskega naroda (in republike ali pokrajine), kar zadeva «interes za Jugoslavijo» in da naša ponazoritev, ki poudari optiko, kjer se Slovenija močno razlikuje od drugih, ni ekskluzivna. Veliko bolj nepriznано jugoslovanstvo od slovenskega je albansko: tretji jugoslovanski narod po velikosti je bil pravkar pomanjšan v manjšino. Tisti, ki so izglasovali novo srbsko ustavo, bi morali vedeti, da so s tem dejanjem uradno razglasili Albanijo za legitimno branilko Albancev v Jugoslaviji.

Jože Vogrinc

Nauki in izkušnje iz dogajanja na Kosovu

Poulični spopadi so mimo in stanje se je na videz normaliziralo, toda napetost ostaja. Kosovo, najrevnejša in najbolj zaostala jugoslovanska pokrajina, je še vedno smodnišnica, ki se lahko spet vname vsak trenutek s pogubnimi posledicami za vso jugoslovansko družbo. In če naj verjamemo izjavam sicer anonimnega predstavnika albanskega življa, poročevalcu Primorskega dnevnika, se Albanci ne nameravajo odpovedati boju, spremenili bodo le taktiko in strategijo upiranja.

Tragedija Kosova in bolj za splošno kriza Jugoslavije je problem, ob katerem se velja globoko zamisliti, saj so ravno v težavah SFRJ številni bistveni elementi krize socializma v tisti njegovi pojavnih obliki, kakršno poznamo danes: nacionalno vprašanje, gospodarska uspešnost, človekove pravice, odnos partija-država. To so problemi, ki tarejo vse sodobne družbe realnega socializma — kar dokazujejo dogodki zadnjih mesecev — zelo virulentno pa so izbruhnili tudi v državi — jugoslaviji — ki je vsaj v teoriji skušala iti drugače, samoupravno pot in ki se je ob koncu štiridesetih let uprla dogmatskemu tolmačenju socializma. V načelih in deklaracijah se je znala jasno oddaljiti o dogmatskega modela, v vsakodnevni praksi pa je zapadala v iste slabosti.

Nacionalno vprašanje je s tega vidika zelo zgovoren primer. Kosovo je najbolj eklatanten in dramatičen primer nespособnosti reševanja problemov nacionalnosti, ne gre pa pozabiti, da je tudi položaj drugih narodnosti precej vprašljiv, kot dokazuje še vedno prisotno vrenje med italijansko manjšino. Korenine kosovskega problema segajo vsaj v drugo polovico prejšnjega stoletja in zgodovinski razplet jih je nedvomno zaostрил kot dokazujejo povsem različne (sicer malo znanstvene in zelo politične) interpretacije zgodovine. Ta problem pa se je postavil tudi od vsega začetka jugoslovanski partiji, ki ga je načelno rešila

že sredi tridesetih let, v praksi pa gordijskega vozla ni znala odmotati. Zapletal se je med narodnoosvobodilnim bojem in nato tudi v povojni Jugoslaviji. Širša javnost, predvsem pa mednarodno javno mnenje je sicer s precejšnjim presenečenjem zvedelo prvič zanj v začetku tega desetletja ob prvih krvavih spopadih na kosovskih ulicah, krize pa so se tudi prej, čeprav z manjšo virulenco, pojavljale ciklično. In najbrž je treba pripisati le Titovemu ugledu in avtoriteti dejstvo, da pred osemdesetim letom ni prišlo do prelivanja krvi.

Gospodarska kriza zadnjih desetih let je problem Kosova zaostila, saj je pokrajina, kot najbolj zaostala, utrpela največ posledic zaradi splošnih ekonomskih težav v Jugoslaviji, ker izkušnja kaže, da v kriznih situacijah šibak postane vselej še šibkejši. Težave in problemi zadnjih mesecev pa so tudi posledica načrtnega in umetnega zaostrovanja napetosti, ker je tistim silam v ZKJ, ki se spoznavajo v politiki Slobodana Miloševića koristil in bilo celo potreben «zunanji sovražnik». Sploh je že po krizi v začetku osemdesetih let v ZKJ prevladalo mnenje, da so napetosti in nacionalna trenja na Kosovu kontrarevolucionarna in da jih podpihujejo zunanji sovražniki, predvsem pa Albanija.

Nobenega dvoma ni, da je v upiranju albanskega življa tudi nekaj elementov nacionalizma in da so nekatera nezadovoljstva podpihovali tudi tuji elementi. Toda njihova akcija je naletela na plodna tla tudi — in morda predvsem — zato, ker Jugoslavija in republika Srbija v prvi vrsti nista bili sposobni rešiti kosovskih problemov. V zadnjih mesecih pa je skorajda prisilila k uporu, s tem da jih je potisnila v brezishodni položaj, ljudi, ki so se odločili za nasilne metode boja.

Ob teh ugotovitvah pa se postavlja še drugo vprašanje: ali je lahko država, ki tudi v svojih najrazvitejših delih ne najde izhoda iz gospodarske krize, sposob-

na učinkovito ukrepati v zelo občutljivih in nerazvitih področjih, kot je Kosovo?

Toda Kosovo, ki je sicer najbolj dramatično eklatanten primer jugoslovanskih težav, ni edini element krize. Prav tako dramatična je nespособnost obvladovanja gospodarskih težav in zlasti skokovite inflacije, katere generatorji so znani, zdravil pa, kot kaže, zaenkrat še niso ugotovili, ali pa se jih nočejo posluževati. In z gospodarskimi težavami se iz dneva v dan zaostčuje tudi družbena in politična kriza.

Dejanski spopad v Jugoslaviji je danes med silami, ki sicer za ceno bolečega zdravila vendarle nakazujejo možnost perspektive in rešitve, in tistimi, ki se opredeljujejo za dokaj dogmatski recept, ob njih pa je še grupa neopredeljenih, ki niha in občasno spreminja ravnotežje.

Nekateri komentatorji so menili, da bodo lahko vsaj za nekaj časa te sile našle nek «modus vivendi», ravnotežje, ki naj bi zdržalo kljub verbalni bitki med nasprotnimi. Ob hudi zaostritvi položaja na Kosovu pa je možnost dolgotrajnejšega ravnotežja brez zmagovalcev in premaganih postala zelo vprašljiva. Tudi zato, ker je zaostritev v sami logiki stvari in dinamiki procesov: demokratizacija ne more biti polovičen, počasen in časovno načrtovan proces, demagogija in dogmatizem pa se tudi lahko ohranita na površju le z nenehnim stopnjevanjem, s iskanjem vedno novih sovražnikov, s tem, da se ljudem onemogoča preverjanje obvez in da se jim nakazuje vselej nove in vselej lažne cilje.

Težko je reči, ali se bo položaj v kratkem zapletel ali razpletel. Nedvomno pa je, kot je nakazal tudi posvet, ki ga je priredil v Trstu Inštitut Gramsci, da je rešitev le v poti, ki ovrednoti človeka in njegovo svobodo, s tem pa sprosti tudi njegovo ustvarjalnost. In v iskanju te poti in teh rešitev pasivnost di dopustna.

Voimir Tavčar

Slovenščina v vsedravnem katoliškem dnevniku «Avvenire»

V nedeljo, 7. maja je italijanski katoliški dnevnik «Avvenire» priobčil Trstu in tržaški škofiji namenjeno priložnost na dveh straneh. Takih monografskih prilog ne manjka v italijanskem tisku: to je največkrat priložnost, da se krajevno gospodarstvo predstavi v širšem merilu, časopis pa se tako skuša prikupiti krajevnemu bralcu. List «Avvenire» pa je tokrat poskrbel za presenečenje — za slovenskega in sploh večkulturno naravnane bralca čisto prijetno presenečenje: takoj za škofovim pozdravom in splošnim pregledom tržaške škofije naletimo namreč na dvojezično objavo članka o tržaških Slovencih; pri tem je slovenščina na prvem mestu. Zgledno zgoščen in pregleden prikaz je prispeval gospod Dušan Jakomin. Zgovorna je že uvodna razmejitev: «Trst, mesto ob morju in na meji, sestavljajo razne narodnosti ali etnične skupine (Judje, Nemci, Srbi, Hrvati), med katerimi je ena sama manjšina in to so Slovenci, ki živijo na tej zemlji že približno 14 stoletij». Pisec nato razgrne bogato kulturno in šolsko življenje Slovencev, njihovo politično razgibanost, mrežo občil in gospodarsko tkivo, njihov delež v tržaškem cerkvenem občestvu. Sledi aktualna ocena: «Problem, ki ni bil še rešen, je sožitje med Italijani in Slovenci, saj je namreč na eni strani opaziti resno in iskreno voljo po med-

sebojnim spoznanju, sodelovanju (glej škofov dokument: Naša Cerkev v službi tržaškega mesta), na drugi strani pa nekateri iščejo spor, s tem da netijo sovražstvo, nerazumevanje, ki sloni na nezaupanju, strahu, nepoznavanju in namišljenih oprijemih».

R.K.

Umrli je Cesare Musatti

Pred kratkim je preminil, v 92. letu starosti, prof. Cesare Musatti, starosta italijanskih psihoanalistov.

Njegova dolga in bogata življenska pot ga je peljala mimo burnih dogodkov tega stoletja, ki so ga tudi neposredno prizadeli, saj je moral zaradi svojega antifašizma in judovskega porekla opustiti univerzitetno delovanje do povojnega časa. Tudi svoje zanimanje za psihoanalizo je moral, vsaj na videz, opustiti, saj je fašizem razpustil in prepovedal Psihoanalitično združenje.

Po vojni je Musattijevo delovanje postalo spet izredno intenzivno in ni skozi desetletja prav nič opešalo. Do zadnjega je, kljub visoki starosti, presenečal s svojo aktivnostjo, njegova izredna vitalnost, delavnost in prisotnost na mnogoterih področjih pa so postale skoraj nekakšna stalnica.

Poleg svojega univerzitetnega dela, kot redni profesor psihologije na milanski univerzi, je bil pred in po upokojitvi izredno pomembna osebnost v Italijanskem psihoanalitičnem združenju, katerega je bil dejansko soustanovitelj, dolgoletni predsednik in prestižni predstavnik v mednarodnih forumih.

Bil je avtor prvega obširnejšega in poglobljenega italijanskega psihoanalitičnega teksta «Trattato di psicoanalisi» in izredno natančen in verodostojen urednik italijanskega prevoda celotnega Freudovega opusa v 12 knjigah, ki je v mednarodnem merilu eden izmed najbolje urejenih in komentiranih prevodov.

A to še zdaleka ni vse, saj je Musatti veliko napisal tudi izven ožjega strokovnega področja. V svojih pripovednih knjigah v veliki meri z avtobiografskega zornega kota gleda na probleme sodobnega človeka z življenjskostjo in obenem s hudomušno ironijo, s katero zna sebe in bralca oddaljiti od neizpodbitnih resnic in togih dogmatičnih shem, v katera so se v prejšnjih desetletjih tako pogosto zapletala cela kulturna in politična območja, začenši s psihoanalizo samo in s politično levico, katere del se je Musatti vedno čutil, saj je kñidiral tudi na listi naše partije.

Lahko bi rekli, da je bilo čutiti prav do zadnjega njegovo stalno prisotnost in to bodisi v časopisju, kjer so bili njegovi izredno živahni, pa čeprav včasih tudi pikri članki in intervjuji uglašeni

vedno na aktualno bralčevo občutje, bodisi v njegovih posegih na nešteti kongresih, srečanjih in predavanjih.

Kazal je tako življenjsko silo, da je v vseh nas vzbujal čuden občutek, vsled katerega se je kljub njegovi visoki starosti zdelo samo po sebi umevno, da nekako zanj ne velja neizprosni zakon iztekanja človeškega življenja. Tudi zaradi tega irealnega občutka, ki se ob njem ustvaril, je njegova smrt, kljub starosti, tako močno odjeknila v italijanski kulturi. Velika je praznina, ki jo pušča, a obenem je izredno obilna in bogata bera vsega tistega, kar je v svojem življenju zasejal.

Pavel Fonda

Pismo uredništvu Dragi tovariši!

Vsaki krat ko imamo festivale pišemo na veliko: Festival «UNITÀ» in DELA. Ne vem kako, razporedite «dobiček», ali vidim da je to ubogo «DELO» vedno bolj zanemarjeno. Na praznik prvega maja ni bilo niti enega raznaševalca DELA, medtem ko je bilo na «vanc» raznaševalcev «UNITÀ» in nageljnov. Če sami sebe zanemarjamo, kako naj bi zahtevali, da bi nas druge stranke upoštevale? In še nekaj: zadnja prvomajska številka DELA predstavlja pravi «primat» v napakah. Prosim, preberite dvakrat kliše, preden ga spravite v tisk.

Tovariške pozdrave! Alfred Švagelj

Pismo tovariša Švaglja načenja vrsto vprašanj, ki so za naš časopis življenjskega pomena.

Glede zadnjega očitka se uredništvo lahko sklicuje na opravičilo, ki ga v okviru prinaša prvomajska številka.

Domet ostalih vprašanj pa zdaleč presega pristojnosti uredništva, saj zadeva odgovornost deželnega partijskega vodstva, vpreženost partijskega članstva in njegovih organizacij, prizadetost in odzivnost bralcev.

Tovarišu Švaglju smo zato hvaležni, da je vprašanja brez ovinkov razgrnil pred naše bralce. Le-tem prepušča zdaj uredništvo besedo v rubriki «Pisma».

Za zdaj naj postrežemo le s podatkom, da krije proračunska postavka za Delo le tiskarske in poštno stroške ter poldnevno zaposlitev uredniške tajnice, ki opravlja sicer tudi tajniške posle Slovenske deželne komisije in je hkrati edina slovensko pismena delovna moč tako pokrajinskega kot deželnega partijskega aparata na Tržaškem. Urednikovanje, dopisovanje in raznašanje slonijo na povsem prostovoljnem delu tovarišev.

To je torej izhodišče za trezen razmislek o pogojih izboljšanja kakovosti našega lista.

Uredništvo

Darovi in prispevki

Ob poravnavi naročnine so v sklad Dela prispevali tovariši:

Danilo Kocjančič - Dolina 346 8.000 lir, Dušan Žerjal - Dolina 346 13.000 lir, Branko Žerjal - Milje 13.000 lir, Boris Sirk - Sv. Križ 392 5.000 lir, Viktor Ukmar - Nabrežina kamnolomi 20.000 lir, Viktor Kralj - Boršt 5.000 lir, Jože Starc - Boljunec 8.000 lir, Miran Maver - Boljunec 5.000 lir, Vincenzo Maver - Boljunec 8.000 lir, Dorka Sancin - Dolina 3.000 lir, Josip Sancin - Dolina 112 3.000 lir, Dušan Lovriha - Dolina 13.000 lir.

V spomin na tovarišico Rožo Kobal, daruje tov. Jelka Gerbec 50.000 lir za sklad Dela.

V spomin na tov. Dušana Furlana daruje Jelka Gerbec 50.000 lir za sklad Dela.

V spomin na tov. Petra Cerkveniča daruje tov. Jelka Gerbec 50.000 lir za sklad Dela.

Ob 12. obletnici smrti tov. Vladimira Slavca iz Boljunca daruje žena Marta 10.000 lir za sklad Dela.

Agnel Tence - Križ 90 3.000 lir, Sergij Kukanja - ul. Camaur, 7 8.000 lir.